

BANII ȘI BĂNCILE

START2LEARN: FINANȚE
PERSONALE

**AUTORITATEA
DE SUPRAVEGHERE
FINANCIARĂ**

COPYRIGHT

CONȚINUTUL ACESTUI MATERIAL NU POATE FI REPRODUS
SAU TRANSMIS SUB NICIO FORMĂ ȘI PRIN NICIUN FEL DE
MIJLOACE – ELECTRONICE, MECANICE, INCLUSIV
FOTOCOPIERE SAU ÎNREGISTRARE, FĂRĂ PERMISIUNEA ÎN
SCRIS A AUTORILOR.

ASF©2022

PUȚINĂ ' ISTORIE

TROCUL =
schimbul de
obiecte între
oameni

Prelucrarea
metalelor și
apariția monedelor

Monede de aur și
argint – standardizarea
monedelor (aspect,
valoare)

Apariția banilor de
hârtie (Marco Polo
aduce din China în
1275-1292) – hârtii de
valoare

Etalonul aur – 1821 –
introdus de Marea
Britanie (la dispariția
sa – înlocuirea cu banii
fiat

Primul card de credit - SUA
anii 1950 - Diners Club.
În 1959 - cardul de plastic
American Express.

Criptomonede

PUȚINĂ ISTORIE

În secolul XV, oamenii foloseau un lut portocaliu, ieftin, numit „pygg” pentru a confecționa vase și borcane, folosite și pentru colectarea într-o gospodărie a monedelor de valoare mică. De aici, cuvântul „piggy bank” (pușculiță). Mai târziu, vasele au căpătat forma unui porcușor, formă care are o explicație.

În limba saxonă, vocalele aveau un sunet diferit „pygg” pronunțându-se mai degrabă ca „pug”. Pronunția vocalei s-a schimbat în timp și a devenit un „i”, transformând cuvântul „pygg” care definea lutul folosit în „pig” (porc). Asocierea de cuvinte poate fi justificată și prin faptul că porcii se tăvăleau în acest noroi lutos (în limba engleză: „pygg”). În umorul englezesc renumit, olarii au dat forma porcușorului pentru pușculițe, pentru a face haz de această situație.

TROCUL ȘI SCHIMBUL

- Nimeni nu deținea sau producea tot ceea ce avea nevoie.
- Fiecare produs are valoarea sa. Fiecare marfă are valoarea sa. Munca are valoarea sa individuală.
- Trocul (barter) este o negociere a unui schimb de produse – schimbul implică fie ca produsele să aibă aceeași valoare, fie ca echivalența valorii să fie realizată.
- Trocul poate fi între două persoane sau mai multe (multilateral).
- Trocul poate avea realizare imediată (livrarea pe loc) sau la termen (livrarea amânată, întârziată).
- Bunurile pot fi divizibile sau indivizibile.
- În cadrul schimburilor, se foloseau anumite bunuri/mărfuri cu valoare mai mare și mai rare (mijloc de schimb) – obiectele schimbate capătă valoare.
- Exemple de obiecte de „plată” în schimb: cochilii de scoici, colți de animale, mărgelile de fildeș, condimente, boabe de cafea și cacao, grâu sau pietre șlefuite, vârfuri de săgeți, sare, bețe din lemn cioplit, ș.a.
- În antichitate existau banii de cont (debite și credite păstrate în înscrisuri) și mijloace de plată (bunuri tangibile).
- Prelucrarea metalelor a condus la schimburi în obiecte confecționate din metale valoroase – aur, argint, cositor, fier.
- Schimbul devine mai ușor – obiectele din metal (monede) erau mai ușor de depozitat, transportat, mai accesibile.
- China 770 î.Hr. – se renunță la troc și schimburile încep a se face utilizându-se mici obiecte de bronz – apar banii.

BANII

- Formele banilor:
  - Monede sau bani metalici
  - Bancnote sau note de bancă
  - Bani electronici (cardul bancar – mijloc electronic)
- Funcțiile banilor:
  - Măsură a valorii
  - Mijloc de schimb
  - Mijloc de plată
  - Mijloc de tezurizare a valorii
  - Mijloc universal de evaluare

BANCNOTA ȘI MONEDA

MONEDELE

- Forme discoidale de metal, ștanțate sau imprimate pe ambele fețe cu elemente particulare fiecărei valori
- Diviziune a bancnotelor
- Fața monedei = avers (cap) – înscrisura valorii
- Verso-ul monedei = revers (pajură) – stema țării, imagine, simbol etc.

BANCNOTA

- Bancnota are înscrise pe ambele părți valoarea și imagini reprezentative, stema țării emitente, autoritatea emitentă, semnături, data punerii în circulație, o serie numerică și alte simboluri.
- Elemente de siguranță: filigram, ferestre transparente, microtexte, fluorescență în lumină UV, bandă iridescentă, fir de siguranță magnetic, elemente de suprapunere ș.a.

- Acești „bani” sunt digitali, fără reprezentare fizică, emiși și transferați prin intermediul unor entități descentralizate. Ei nu fac parte din emisiunile băncilor centrale, nefiind bani recunoscuți de state.
- Au o formă nereglementată, neoficială, cel puțin până în anul 2022.
- Nu pot face obiectul unor schimburi valutare pe piața valutară, nu pot face obiectul plăților universal acceptate de state și de comercianți.
- Un exemplu este Bitcoin, monedă digitală creată în 2009 de un programator IT cunoscut ca „ Satoshi Nakamoto” (identitatea reală nu este cunoscută). Deținătorii de Bitcoin sunt anonimi, putând fi identificați doar după un cod digital al „portofelului” virtual. Valoarea unei unități de Bitcoin este determinată de cerere și ofertă, drept urmare este foarte volatilă.

CRIPTOMONEDE

Dezvoltarea IT și inovațiile din piața financiară - criptomonedele.

Criptomonedele sunt generate de tehnologii inovative așa cum este „blockchain”, bazată pe „munca” unor calculatoare („mining”), care produc o creare nerestricționată de „bani”, conducând în timp la o scădere de cumpărare generalizată.

CARDURILE

- ✓ Cardurile sunt un suport, un instrument, o „dovadă” – ele se bazează pe un cont bancar, care poate fi de debit (de exemplu, contul în care este plătit salariul) sau de credit (banii băncii, un împrumut acordat deținătorului contului/cardului).
- ✓ Pentru cardurile de credit, sumele sunt purtătoare de dobândă (care se poate schimba de către bancă).
- ✓ Pentru orice cont și orice card se plătesc anumite costuri (de utilizare, de administrare etc.).
- ✓ Cardurile sunt folosite și la plăți online (pe internet). Pentru a face cumpărături online ai nevoie de un cont bancar și un card.

- ✓ Bancomatul este aparatul unei bănci care îl ajută pe deținător să retragă (să scoată) banii pe care îi are într-un cont. Bancomatul mai este numit și ATM (din limba engleză: „Automate Teller Machine”). Toate bancomatele sunt legate la computerul băncii.

Cardurile nu generează banii și banii nu sunt nelimitați în contul cardului.

CARDURILE

- Fiecare card are anumite elemente de identificare, pentru siguranță:
  - pe față: un număr de card de 12 cifre (care arată cine l-a emis și alte informații de securitate), data de expirare, numele și prenumele deținătorului;
  - pe verso: CVV sau CVC – folosit la tranzacții online (3 cifre).

- Fiecare card are un cod PIN (format din 4 cifre). Literele PIN provin din limba engleză: „Personal Identification Number”, un fel de parolă a cardului. Este extrem de important ca numai deținătorul cardului să cunoască PIN-ul cardului său, iar atunci când îl folosește să nu i-l vadă nimeni.

- Cardul este făcut din plastic și are în interior un mic dispozitiv electronic (cip) cu informații despre posesorul cardului și banii de care acesta dispune în contul său. Poți să plătești direct în magazin în momentul în care cumperi produsul dorit, poți să transferi banii atunci când faci cumpărături online sau poți să scoți direct banii utilizând bancomatul. POS-ul nu permite să scoți bani, doar la bancomat poți face asta.

- aparatul care citește cardul la magazine este numit POS – din limba engleză: „Point of Sale”).
- Cardurile pot expira, dar contul bancar nu.
- Data de expirare a cardului este stabilită din două motive. Primul este acela că plasticul rezistă la folosire cam 3-4 ani, iar al doilea este că această informație se constituie ca un sistem de protecție.

LEUL ROMÂNESC

Se pare că primele monede au fost drahmele grecești de bronz și argint și staterii de aur, apărând pe teritoriul românesc în cetățile grecilor de la malul Mării Negre. Drahma de argint de 8 gr. a fost emisă în orașul Histria în anul 480 î.Hr.

Dacii au avut și ei monede similare, dar tehnica de batere a lor diferea.

În anii 100, romanii au adus pe aceste meleaguri denarul, care a devenit general utilizat până la apariția monedelor bizantine, utilizate în comerț până în secolul XIV.

Monedele locale au circulat apoi în Țara Românească – dinari, ducați, taleri de argint și șilingi de bronz, fiind aduse de comercianți. La fel, în Moldova au circulat groși, dinari, taleri de argint și șilingi de bronz, iar în Transilvania ducați de aur, taleri, dinari de argint, șalăi de aramă.

În 1867 se înființează sistemul monetar românesc, odată cu adoptarea legii fiind realizate monede proprii. Fabrica Watt & Co. și fabrica Heaton din Birmingham, Anglia, au bătut primele monede în valoare de 4 milioane de lei. Leul a devenit astfel denumirea monedei naționale, conform celor specificate de lege.

LEUL ROMÂNESC

Denumirea de „leu” vine de la talerul-leu olandez (numit „Leeuwendaalder”), care se folosea în secolul XVII și avea gravat un leu pe el. Principatele unite ale Țării Românești și Moldovei au folosit această monedă și până în 1867 ea a devenit unitate monetară națională.

Leul avea 5 gr. de argint. Primele monede emise aveau valori de 1, 2, 5 și 10 bani și erau făcute din aramă, de 50 de bani din argint și de 1 și 2 lei din argint. Mai exista și moneda de 20 de lei făcută din aur.

În 1880 este inițiată legea de înființare a Băncii Naționale, care stabilea și modul de emiterie și circulație a monedelor naționale de aur și argint. BNR emite primele bancnote în 1881 – cele de 20 și de 1.000 de lei, urmate de monedele din cupru, argint, nichel și de moneda de 100 lei de aur.

BANCA CENTRALĂ

- Funcții: stabilirea ratelor dobânzilor (costul banilor) în politica monetară, emisiune de bancnote și monede, asigurare a bunei funcționări a sistemelor de plăți pentru bănci, de administrare a rezervelor valutare ș.a.
- Banca Națională a României (BNR) este autoritatea autonomă, competentă, având ca atribuții: reglementarea, autorizarea și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit, elaborarea și aplicarea politicii monetare și de curs de schimb, promovarea și monitorizarea bunei funcționări a sistemelor de plăți pentru asigurarea stabilității financiare, emiterea de bancnote și monede ca mijloace de plată legale pe teritoriul României, stabilirea regimului valutar și supravegherea respectării acestuia, administrarea rezervelor de aur ale țării.

BANCA CENTRALĂ

- Banca centrală nu este o bancă comercială și nu acordă împrumuturi, nu primește bani pentru deschiderea de depozite pentru populație.
- La banca centrală se pot adresa băncile comerciale, pentru împrumuturi pe termen foarte scurt, oferind în schimb garanții (de exemplu, titluri de stat) care reprezintă „promisiunea” returnării banilor împrumutați.
- Băncile comerciale se adresează băncii centrale pentru împrumuturi pe termen foarte scurt deoarece pot întâmpina în activitatea lor o lipsă de lichiditate imediată.
- Acordând împrumuturi populației, cu termen lung, și în același timp neavând suficienți bani din depozitele deschise la respectiva bancă comercială pe termen lung, o bancă se confruntă cu situația în care nu poate dispune imediat de banii necesari (lichiditate) și pentru a face rost de numerar rapid apelează la „creditorul de ultimă instanță” – banca centrală.
- Acest mecanism contribuie la păstrarea stabilității financiare.

ȘTIAȚI CĂ?

Cavalerii Templieri au fost creatorii unui sistem financiar asemănător băncilor. Ei călătoreau liber între țări, fără a plăti taxe. Făceau astfel capitalul să circule. Tot ei sunt cei care au făcut primele scrisori de credit (un strămoș al cardului bancar), pentru pelerinii care călătoreau în Țara Sfântă. Pelerinii, atunci când plecau din Europa, depuneau la Ordinul Templierilor sumele de bani primind în schimb o hârtie. Cu această hârtie, când ajungeau la destinație, pelerinii se adresau din nou Templierilor pentru a ridica banii „transferați”.

Templierii mai făceau și alte servicii financiare precum transportul aurului și banilor pe teritoriul Europei, împrumutul cu dobândă (au fost acordate împrumuturi regilor Franței, Aragonului și Angliei), depozitarea bijuteriilor coroanei engleze, susținerea trezoreriei regale din Franța sau furnizarea funcției de bancher pentru Papă.

BĂNCILE – INSTITUȚII DE CREDIT

Intermediari financiari

- atrag fonduri disponibile (depozite sau alte fonduri rambursabile) de la populație și acordă credite în nume propriu (pentru cei care au deficit de fonduri) – numită și activitate bancară;
- emit monedă electronică (ca mijloc de plată).

Băncile acordă credite în schimbul plății unei dobânzi, calculată în funcție de rata dobânzii („preț” creditului acordat), exprimată în procente și calculată:

– rata dobânzii simple:

$$\text{Dobânda} = (\text{valoare credit/depozit}) \times \text{rata dobânzii} \times \text{nr. ani}$$

– rata dobânzii compuse (dobânda aplicată la suma actualizată)

$$P = C (1 + r / n)^{nt}$$

C = depozitul inițial

r = rata dobânzii

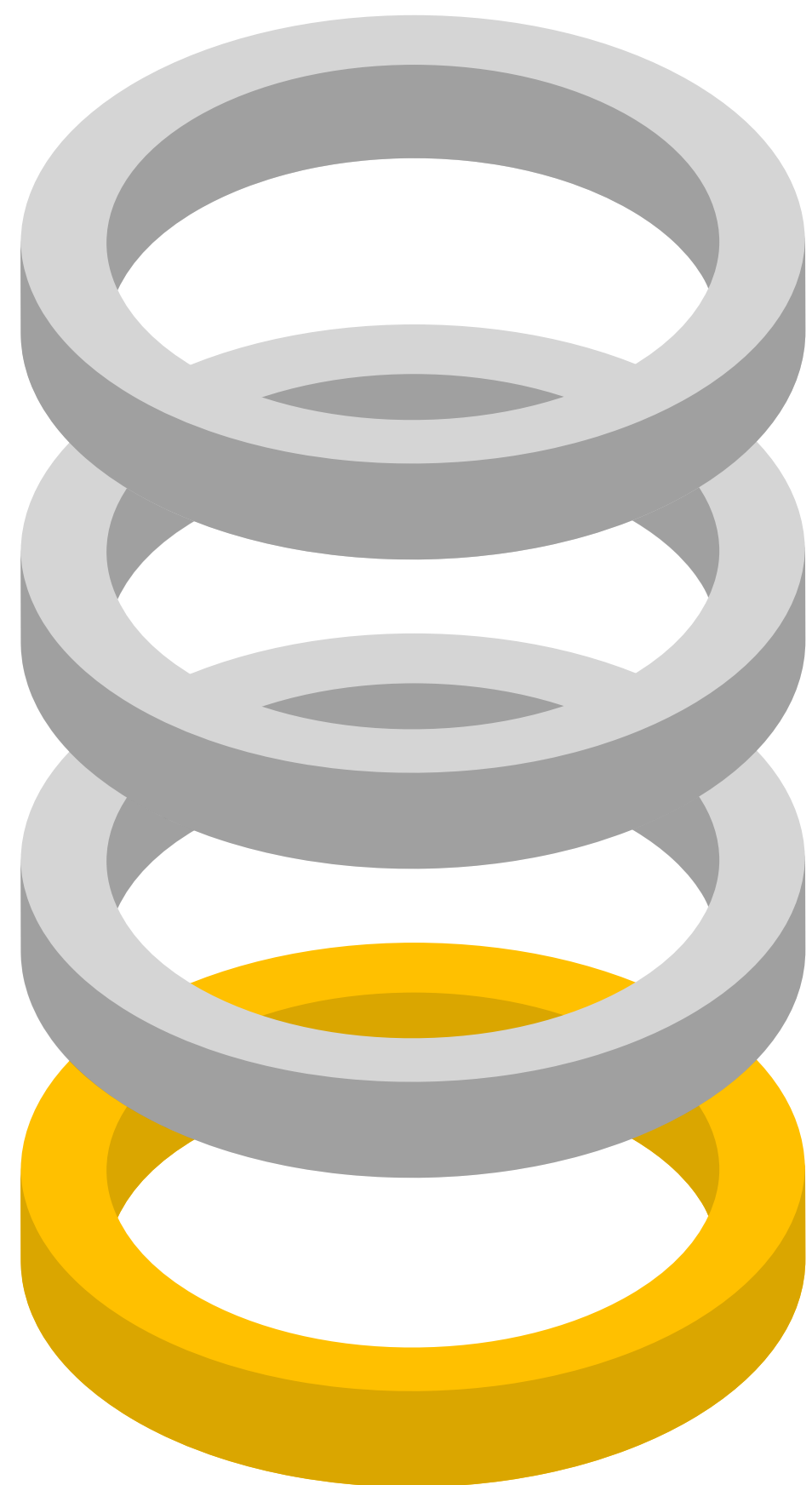
n = frecvența cu care se plătesc dobânzile (lună, an etc.)

t = câți ani se investesc banii

P = valoarea finală a economiilor

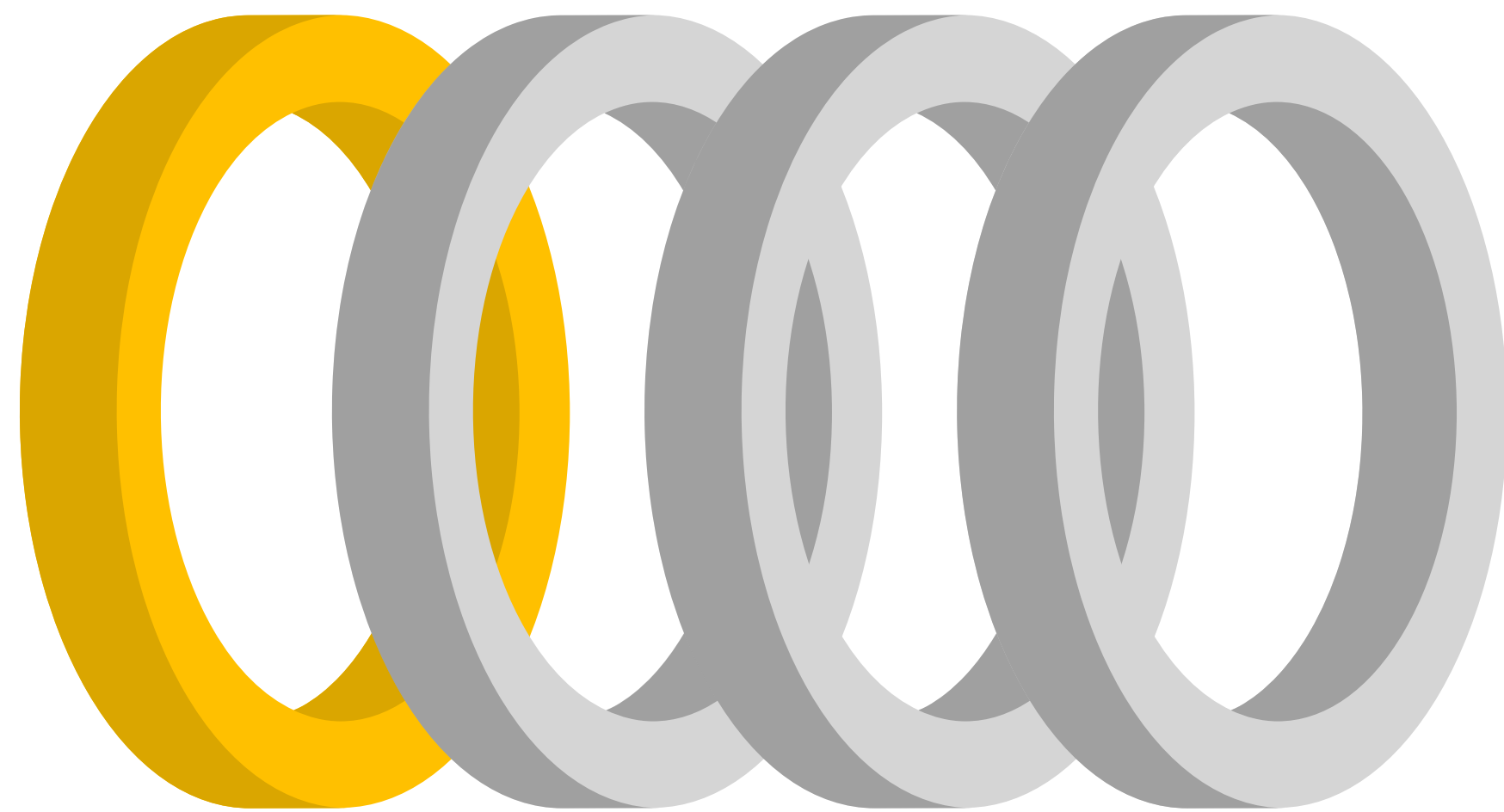

DEPOZITUL BANCAR

- **O sumă de bani depusă într-o bancă de o persoană care are astfel de disponibilități financiare.**
- Scopul = a păstra banii în siguranță și de a-i fructifica, deoarece depozitele sunt „purtătoare” de dobândă.
- În mod normal, deponentul (cel care are disponibilități financiare și face depozitul) se așteaptă ca dobânda să fie cel puțin egală cu suma care i-ar acoperi rata inflației (creșterea prețurilor), astfel încât rezultatul așteptat (dobânda) să păstreze valoarea reală a banilor săi.
- Cele mai utilizate sunt conturile curente sau depozitele la vedere:
  - din banii titularului, provenind din salarii, plăți de la terți ș.a.;
  - banii sunt disponibili oricând pentru titular și el poate efectua plăți la utilități, cumpărături, rate la credite etc.;
  - pot avea carduri bancare atașate (carduri de debit);
  - pot fi purtătoare de dobândă la vedere, care este mai mică decât cea aferentă depozitelor la termen.

DEPOZITUL BANCAR

- Depozitele la termen (clasice/standard):
  - sunt constituite pe termene (scadențe) fixe, dobânda fiind calculată în funcție de aceste termene (la scadență, lunar – fixă sau variabilă).
  - pot fi prelungite și după scadența inițială și pot fi purtătoare de capitalizarea dobânzii (dobânda se adaugă la depozit).
  - fiind o promisiune că banii deponentului rămân la bancă, dobânda variază și în funcție de respectarea acestei promisiuni până la termen (scadență).
- Depozitele de tip revolving sunt cele pentru care dobânda se plătește de bancă în avans.
- Conturile de economii, spre diferență de depozitele la termen, permit accesarea sumelor depuse oricând fără a pierde dobânda acumulată.
- Depozitele în valută sunt similare categoriilor de mai sus, dar sunt în valută, performanța lor (valoarea banilor și dobânda) depinzând astfel de cursul de schimb.

CREDITUL BANCAR

- Creditul (în limba latină: „creditum”) a apărut înaintea primelor forme de bani. Izvoarele istorice sumeriene consemnează în jurul anului 3000 î.Hr. folosirea creditului pe marfă – cedarea pentru o perioadă de timp a unor cantități de cereal, contra unei sume de bani (dobândă).

- Creditul se acordă de bancă dacă solicitantul îndeplinește o serie de condiții (de aprobare a creditului). Aceste condiții sunt stabilite deoarece banca trebuie să se asigure că banii îi sunt returnați, inclusiv dobânda.
- Dacă creditul este luat pe termen lung, suma finală care va fi plătită este mult mai mare decât suma inițială.

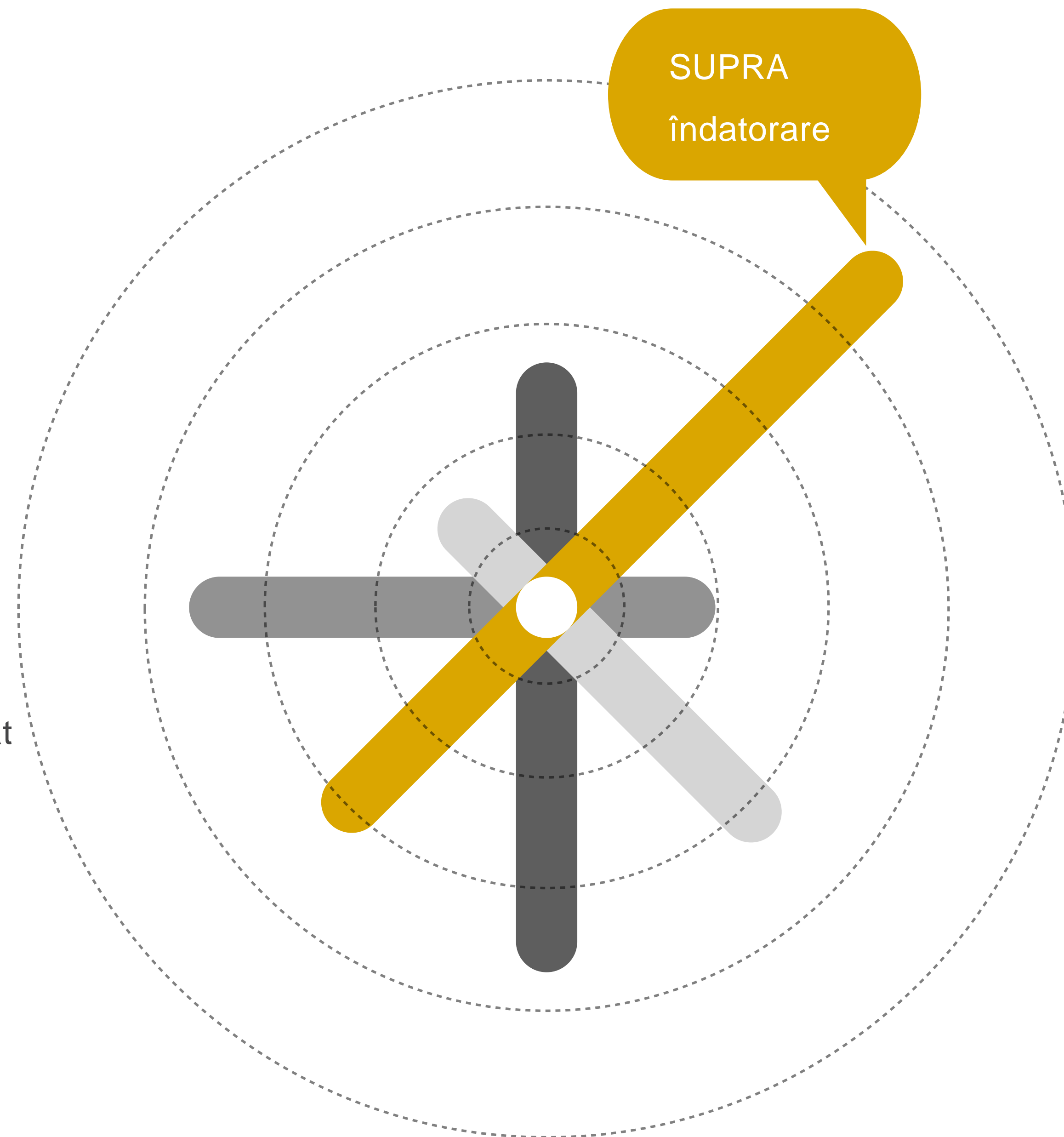
- Băncile acordă credite populației și credite comerciale (companiilor, pentru diferite operațiuni). Creditele acordate populației pot fi pe termen scurt și mediu sau pe termen lung. La acordarea unui credit este semnat un contract cu banca, în care se specifică care este dobânda datorată și care sunt scadențele de plată. Este important să fie citit cu atenție contractul înaintea semnării lui.

- Luarea unui credit este o operațiune care poate avea riscuri și pentru cel care ia creditul – unul dintre aceste riscuri este riscul de dobândă (care derivă din dobânda compusă), altul este riscul valutar (dacă creditul este, de exemplu, în euro, și veniturile celui care a luat creditul sunt în lei).

CREDITUL BANCAR

Creditele acordate populației - în funcție de termenul pe care sunt acordate și de destinația lor:

- credit pe termen lung pentru achiziționarea unei locuințe (cu ipotecă, avans necesar, max 30 ani etc.) - implică costuri specifice (ex. ipotecă sau evaluare proprietate).
- credit de consum - termen scurt și mediu, nu necesită justificarea destinației banilor (ne-nominalizate), este garantat cu veniturile celui care ia creditul – la neplată se ajunge la „poprire” (max. 30% cumulativ din salariu).
- descoperit de cont (în funcție de/pe contul de salariu) - dobânda se aplică exclusiv sumelor utilizate.
- carduri de credit (cu o sumă minimă de rambursat lunar).
- credite pentru nevoi personale cu sau fără ipotecă etc.
- credite pentru destinații nominalizate (studii, vehicule ș.a.).
- refinanțări ale unor credite anterioare (creditul refinanțat).

CREDITUL BANCAR

Fiecare credit are un cost - comisioanele băncii, dobânzile care trebuie plătite ș.a.

DAE (Dobânda Anuală Efectivă) este costul total al creditului.

- se calculează ca procent anual și include dobânda și comisioanele (de exemplu, cel de analiză a dosarului de credit, cel de administrare credit ș.a.).
- nu sunt incluse în DAE costurile aferente asigurărilor, evaluării imobilelor ș.a.

- Din 2019, dobânzile iau în calcul în România indicatorul IRCC (Indicele de Referință pentru Creditele Consumatorilor), care este un indicele de referință pentru creditele în lei, cu dobândă variabilă (înlocuiește indicele ROBOR). IRCC se determină la finalul unui trimestru, fiind o medie aritmetică a valorilor zilnice. Înlocuirea prin lege începând cu anul 2019 a fost adoptată pentru că ratele la credite erau în continuă creștere (cu cât ROBOR creștea, cu atât costurile creditelor cu dobânzi variabile creșteau).

Urmărește desfășurătorul
de rate al creditului (anexă
la contractul de creditare)

BANII ȚĂRILOR

- **Sistemul financiar este format din totalitatea de aranjamente și convenții care fac transferul de fonduri de la cei care au disponibilități financiare la cei care au nevoie de ele – sistemul bancar și sistemul nebancar (piața de capital, piața asigurărilor și sistemul de pensii private)**
- Totalitatea banilor aflați în circulație într-o țară (o economie) dintr-o anumită perioadă de timp se numește **masă monetară** = totalitate a banilor formată din numerar (monede și bancnote) și din banii scripturali (sumele de bani din conturile bancare).
- Mărimea masei monetare este determinată de nivelul prețurilor, volumul bunurilor și serviciilor disponibile oferite în acea economie, viteza de rotație a banilor ș.a.
- **Echilibrul monetar** se realizează atunci când cantitatea de bani aflați în circulație corespunde cererii de bani, ambele fiind corelate cu cererea și oferta de bunuri și servicii din respectiva economie.
- **Valoarea banilor** se măsoară prin **puterea lor de cumpărare**, determinată de cantitatea de bunuri și servicii care se pot cumpăra cu o unitate monetară – valoarea banilor sau puterea de cumpărare este influențată de nivelul prețurilor.

BANII ȚĂRILOR

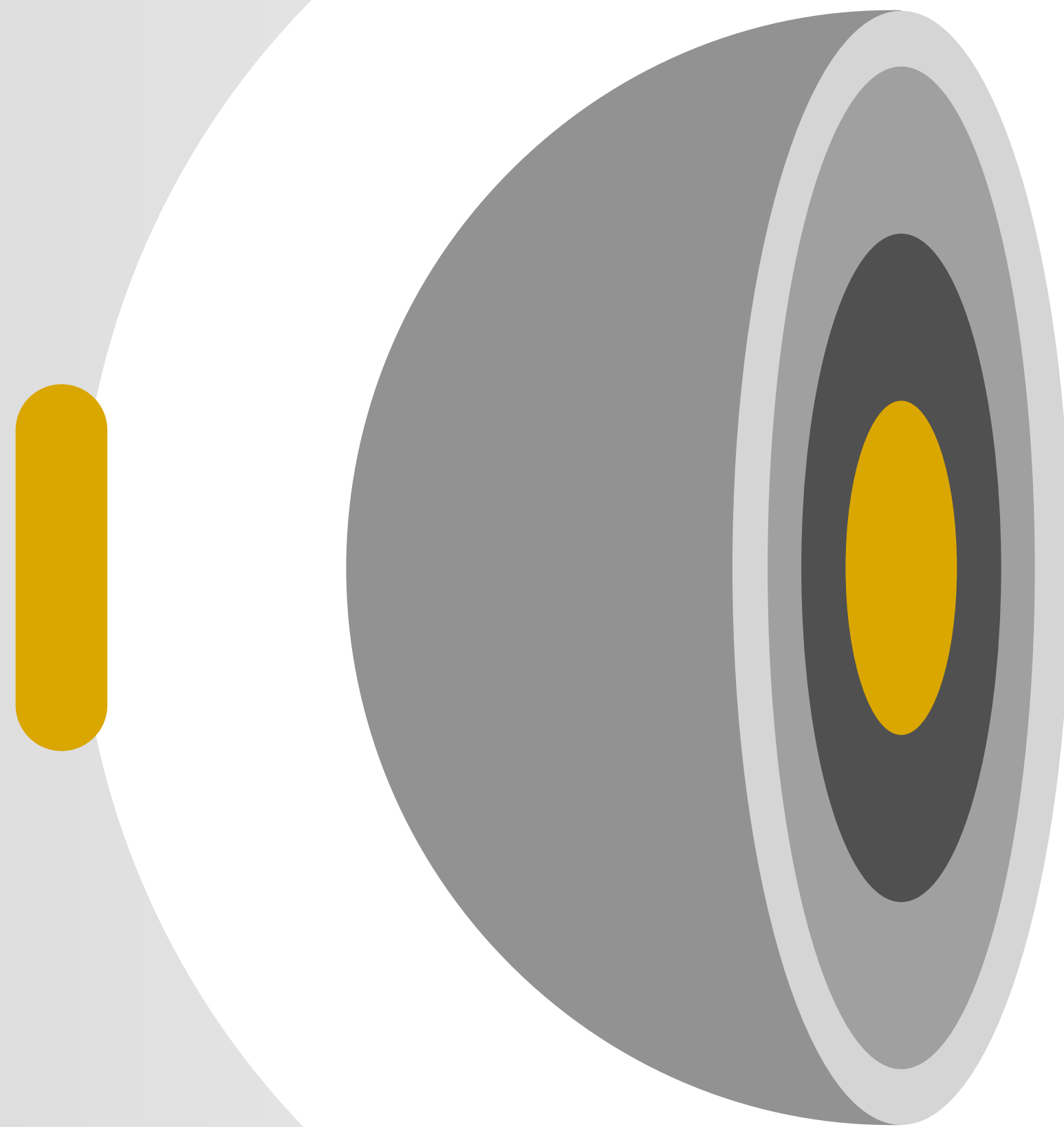
- Reglarea masei monetare o face banca centrală - emite sau retrage banii din circulație.
- Emisiunea de bani - dacă există o creștere a volumului de bunuri și servicii în respectiva economie, pentru acoperirea deficitului bugetului statului respectiv sau pentru acordarea de monedă națională comercianților în schimbul celei străine (pe piața valutară).
- Retragerea banilor - atunci când scade volumul de bunuri și servicii din respectiva economie, când există un excedent al bugetului statului respectiv sau pentru vânzarea de monedă străină în locul celei naționale.
- Nu prețurile depind de cantitatea banilor în circulație, ci cantitatea banilor aflați în circulație depinde de prețuri.
- Prețul = expresia valorii bunului sau serviciului respectiv - se formează înaintea începutului circulației banilor și în circulație intră doar cantitatea de bani necesară pentru suma prețurilor.
- Inflația = o creștere generalizată a prețurilor într-o economie. Doar economia de piață, este cea care permite formarea prețurilor în funcție de cerere și ofertă și, deci, modificarea lor în orice moment.

CONVERTIBILITATEA

- Convertibilitatea = capacitatea legală a monedei unei țări de a putea fi schimbată cu moneda altei țări în mod liber, pe piața valutară, prin tranzacții de vânzare-cumpărare.
- Cursul/Rata de schimb valutar = numărul de unități monetare străine primite pentru o unitate monetară națională, într-un anumit moment. Cursul de schimb este prețul la care schimbi o monedă cu alta.
- Cursul de schimb este calculat zilnic, determinat de cererea și oferta din moneda care face obiectul schimbului.
- Fiecare țară își stabilește un curs de schimb valutar (piață liberă sau piață controlată cu un preț controlat).

CONVERTIBILITATEA

- Aprecierea unei monede în raport cu alta reprezintă acea stare în care o monedă (națională) devine mai valoroasă în raport cu alta (este nevoie de mai puțini bani naționali pentru a cumpăra valută – s-a apreciat valuta și s-a depreciat moneda națională). Deprecierea are loc atunci când valoarea unei monede scade în raport cu alta (este nevoie de mai mulți bani naționali pentru a cumpăra valută – s-a depreciat moneda națională și s-a depreciat valuta).
- Dacă o monedă se apreciază, ea este mai valoroasă, iar dacă ea se depreciază, valoarea ei scade.

Rata de schimb valutar unitate A = număr de unități monetare B / 1 unitate monetară A

ATENȚIONARE

- În afară de falsificarea banilor, alte tipuri de fraudă pot apărea.
- Operațiunea de skimming = copierea cu dispozitive speciale a datelor stocate pe banda magnetică a cardului și se poate realiza atunci când te afli la ATM. Dispozitivul este dintr-un material foarte fin și flexibil și băgat de hoți în fanta de introducere a cardului. Poate fi completat de o tastatură falsă sau o mini cameră video pentru înregistrarea PIN-ului. La POS sunt folosite dispozitive de copiere a benzii magnetice.
- Phishing-ul se realizează prin e-mail, fiind solicitate deținătorului contului/cardului, de la o adresă de mail care copiază adresa de e-mail a băncii, anumite date, de regulă actualizarea datelor cu caracter personal. Este important de reținut faptul că o bancă nu va face o astfel de solicitare prin e-mail niciodată, legile impunând fie prezența fizică a persoanei la bancă pentru confirmarea identității, fie utilizarea aplicațiilor băncii, securizate.
- În cazul plăților online, găsim operațiuni de malware, care implică aplicații software care intră fraudulos pe calculatorul posesorului de cont/card, similar virușilor IT, pentru a colecta date și a obține drepturi de administrare a calculatorului.
- În cazul social engineering, metoda „accidentul”, în care se realizează contactarea prin telefon (apel sau SMS) și convingerea de a fi efectuată o plată de bani sau de a fi transmise date cu caracter personal ale posesorului contului/cardului.

AUTORITATEA
DE SUPRAVEGHERE
FINANCIARĂ

START2LEARN:
FINANȚE
PERSONALE

VĂ MULȚUMIM!

TELVERDE: 0800 825 627

OFFICE@ASFROMANIA.RO
EDU@ASFROMANIA.RO

WWW.ASFROMANIA.RO

<https://www.facebook.com/asf.romania>

WWW.EDUTIME.RO